

Krimināllikuma 326.¹ panta pirmās daļā 2009.gada 19.novembra likuma redakcijā ir sašaurināts to darbību saturs, par kuru izdarīšanu personu var saukt pie kriminālatbildības pēc šī panta

Tēze: Izvērtējot Krimināllikuma 326.¹ panta pirmās daļas normas dispozīciju 2009.gada 19.novembra likuma redakcijā, atzīstams, ka spēkā esošā Krimināllikuma 326.¹ panta pirmās daļas dispozīcija ir labvēlīgāka par ar 2004.gada 12.februāra likuma izteikto 326.¹ panta pirmās daļas dispozīciju, kura bija plašāka. Tātad likumdevējs ir sašaurinājis to darbību saturu, par kurām paredzēta atbildība pēc Krimināllikuma 326.¹ panta pirmās daļas.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas

Senāta Krimināllietu departamenta

2011. gada 15. marta

L Ē M U M S

Lietā SKK – 79/2011

(Krimināllieta Nr. 15830102209)

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments šādā sastāvā:

senators referents A.Freibergs,

senators P.Dzalbe,

senators V.Čiževskis

izskatīja rakstveida procesā lietu sakarā ar apsūdzētā I.O. aizstāvja Egona Rusanova kasācijas sūdzību un tās papildinājumiem par Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2010.gada 16.novembra spriedumu un

k o n s t a t ē j a

Ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2009.gada 17.septembra spriedumu

I.O., personas kods [..],

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 15.panta ceturtajā daļā un 323.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā un sodīts, piemērojot Krimināllikuma 55.panta nosacījumus, ar brīvības atņemšanu uz 5 gadiem nosacīti, ar pārbaudes laiku uz 5 gadiem.

Drošības līdzekļi – nodošana policijas uzraudzībā, aizliegums izbraukt no valsts un noteiktas nodarbošanās aizliegums I.O. atstāti negrozīti līdz spriedums stāties spēkā.

Konfiscēti naudas līdzekļi Ls 1000 apmērā, kas glabājas Valsts ieņēmumu dienesta depozītu kontā Nr. [..].

Ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas spriedumu I.O. atzīts par vainīgu un sodīts pēc Krimināllikuma 15.panta ceturtās daļas un 323.panta otrās daļas par to, ka viņš, būdams valsts amatpersona, izdarīja kukuļdošanas mēģinājumu, tas ir, ar starpnieku mēģināja nodot materiālas vērtības valsts amatpersonai, lai tā, izmantojot savu dienesta stāvokli, izdarītu kādu darbību kukuļdevēja interesēs.

Kā konstatējusi un spriedumā atspoguļojusi pirmās instances tiesa, noziedzīgais nodarījums izdarīts šādos apstākļos.

„2009.gada 22.janvārī ap plkst. 14.50 I.O., būdams valsts amatpersona – Valsts ieņēmumu dienesta Latgales reģionālās iestādes Muitas noteikumu pārkāpumu novēršanas daļas Rēzeknes iekšzemes fiziskās kontroles sektora muitas maiņas priekšnieks, iepriekš norunātas tikšanās laikā Rīgas autoostas tuvumā ar valsts amatpersonu – Valsts ieņēmumu dienesta Finanšu policijas pārvaldes Iekšējās drošības daļas priekšnieka v.i. S.S. piedāvāja S.S. kā kukuļdošanas starpniekam naudu Ls 1000 apmērā, lai viņš brīvi pēc saviem ieskatiem rīkojoties ar minēto naudas summu, izmantojot savu dienesta stāvokli, sazinātos ar Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes Inspekcijas daļas priekšnieku E.C., un kā kukuļdošanas starpnieks nodotu kukuli vai daļu no kukuļa tālāk E.C. vai citām Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonām, kuras, izmantojot savu dienesta stāvokli un izdarot darbības I.O. interesēs, nodrošinātu pozitīva atzinuma sagatavošanu par I.O., kā rezultātā tiktu pagarināts I.O. darba līgums ar Valsts ieņēmumu dienestu, kā arī I.O. netiktu piemērota rotācija uz Muitas kontroles punktu „Rēzeknes dzelzceļa stacija” Muitas noteikumu pārkāpumu novēršanas daļas Rēzeknes iekšzemes fiziskās kontroles sektorā.

2009.gada 10.februārī ap plkst. 15.00 I.O., būdams valsts amatpersona, atkārtotas tikšanās laikā Rīgas autoostas tuvumā ar S.S. vēlreiz apstiprināja savu nodomu nodot S.S. kā kukuļdošanas starpniekam naudu Ls 1000 apmērā, lai viņš brīvi pēc saviem ieskatiem rīkojoties ar minēto naudas summu, izmantojot savu dienesta stāvokli, veiktu I.O. interesēs iepriekš minētās darbības.

2009.gada 16.februārī I.O. no sava personīgā konta Nr. [..] AS „GE Money Bank” pārskaitīja S.S. kā kukuļdošanas starpniekam viņa personīgajā kontā Nr. [..] „Nordea” bankā naudu Ls 1000, taču savu noziedzīgo nodomu, vērstu uz kukuļa nodošanu valsts amatpersonai ar starpnieku, I.O. nerealizēja līdz galam no viņa gribas neatkarīgu iemeslu

dēļ, jo S.S. nekādas darbības, vērstas uz kukuļa tālāku nodošanu E.C. vai citām valsts amatpersonām, neveica, bet par notikušo paziņoja tiesībsargājošām iestādēm.”

Izskatot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar apsūdzētā I.O. aizstāvja E.Rusanova apelācijas sūdzību, Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palāta ar 2010.gada 16.novembra spriedumu Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2009.gada 17.septembra spriedumu atcēla daļā par I.O. notiesāšanu pēc Krimināllikuma 15.panta ceturtās daļas un 323.panta otrās daļas.

I.O. atzīts par vainīgu Krimināllikuma 326.¹ panta pirmajā daļā (2004.gada 12.februāra likuma redakcijā) paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 6 mēnešiem.

Saskaņā ar Krimināllikuma 55.pantu piespriests brīvības atņemšanas sods noteikts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 6 mēnešiem.

Pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

Krimināllietu tiesu palāta konstatēja, ka I.O. piedāvāja un nodeva personai materiālu vērtību, lai tā, izmantojot savu dienesta stāvokli, personiski ietekmētu valsts amatpersonas darbību. Noziedzīgais nodarījums izdarīts šādos tiesu palātas konstatētos apstākļos.

„2009.gada 22.janvārī ap plkst.14.50 I.O., būdams valsts amatpersona – Valsts ieņēmumu dienesta Latgales reģionālās iestādes Muitas noteikumu pārkāpumu novēršanas daļas Rēzeknes iekšzemes fiziskās kontroles sektora muitas maiņas priekšnieks, iepriekš norunātas tikšanās laikā Rīgas autoostas tuvumā ar valsts amatpersonu – Valsts ieņēmumu dienesta Finanšu policijas pārvaldes Iekšējās drošības daļas priekšnieka v.i. S.S. piedāvāja S.S. naudu Ls 1000 apmērā, lai viņš brīvi pēc saviem ieskatiem rīkojoties ar minēto naudas summu, izmantojot savu dienesta stāvokli, sazinātos ar Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes Inspekcijas daļas priekšnieku E.C. vai citām Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonām, kuras, izmantojot savu dienesta stāvokli un izdarot darbības I.O.interesēs, nodrošinātu pozitīva atzinuma sagatavošanu par I.O., kā rezultātā tiktu pagarināts I.O. darba līgums ar Valsts ieņēmumu dienestu, kā arī I.O. netiktu piemērota rotācija uz Muitas kontroles punktu „Rēzeknes dzelzceļa stacija” Muitas noteikumu pārkāpumu novēršanas daļas Rēzeknes iekšzemes fiziskās kontroles sektorā.

2009.gada 10.februārī ap plkst.15.00 I.O., būdams valsts amatpersona, atkārtotas tikšanās laikā Rīgas autoostas tuvumā ar S.S. vēlreiz apstiprināja savu nodomu nodot S.S.

naudu Ls 1000 apmērā, lai viņš brīvi pēc saviem ieskatiem rīkojoties ar minēto naudas summu, izmantojot savu profesionālo stāvokli, veiktu I.O. interesēs iepriekš minētās darbības.

2009.gada 16.februārī I.O. no sava personīgā konta Nr.[..] AS „GE Money Bank” pārskaitīja S.S. viņa personīgajā kontā Nr.[..] „Nordea” bankā naudu Ls 1000.”

Šādas I.O. darbības kvalificētas kā Krimināllikuma 326.¹ panta pirmajā daļā (2004.gada 12.februāra likuma redakcijā) paredzētais noziedzīgais nodarījums.

Kasācijas sūdzību un tās papildinājumus iesniedzis apsūdzētā I.O. aizstāvis E.Rusanovs, kurš lūdz atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu un kriminālprocesu izbeigt.

Aizstāvis norāda, ka I.O. atzīts par vainīgu un sodīts par Krimināllikuma 326.¹ panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu 2004.gada 12.februāra likuma redakcijā. Ar 2009.gada 19.novembra likumu Krimināllikuma 326.¹ panta pirmās daļas dispozīcijā un sankcijā izdarīti grozījumi. Aizstāvis uzskata, ka Krimināllikuma 5.panta otrās daļas izpratnē minētie dispozīcijas grozījumi pēc būtības I.O. darbības atzīst vai nu par nesodāmām vai vismaz viņam ir citādi labvēlīgas, savukārt, norādītā panta daļas sankcija iepriekšējā redakcijā ir labvēlīgāka I.O. nekā tā paša panta daļas sankcija jaunajā redakcijā.

Aizstāvis norāda: „Kasācijas sūdzības priekšmetu var sadalīt trīs Krimināllikuma piemērošanas pamatproblēmās, kas gan visas kopā – pilnībā vai tikai daļēji, gan katra par sevi atsevišķi, ir pamats sprieduma atcelšanai un kriminālprocesa izbeigšanai:

1) Citi standarti, kas izvirzās noziedzīgo darbību apraksta kvantitātei un kvalitātei sakarā ar grozījumiem Krimināllikuma 326.¹ panta pirmās daļas dispozīcijā 2009.gada 19.novembra likuma redakcijā, proti, apsūdzībā un/vai spriedumā obligāti bija norādāms, kādā veidā izpaudās vai bija jāizpaužas paredzamās ietekmēšanas prettiesiskumam;

2) Citi standarti, kas izvirzās noziedzīgo darbību apraksta kvantitātei un kvalitātei sakarā ar grozījumiem 326.¹ panta pirmās daļas dispozīcijā 2009.gada 19.novembra likuma redakcijā, proti, apsūdzībā un/vai spriedumā obligāti bija norādāms, kādā veidā izpaudās personas interešu prettiesiskums;

3) Ievērojot attiecīgās normas pirmavota - Eiropas Padomes 1999.gada 27.janvāra Krimināltiesību pretkorupcijas konvencijas, ko Latvijas Republikas Saeima ratificēja ar 2000.gada 7.decembra likumu, 12.pantā ietvertu kriminalizējamo krimināltiesisko attiecību, tajā skaitā objekta un objektīvās puses skaidrojumu, proti, ka kriminālizējamas ir

tādas darbības kā – tīši veiktas darbības, kā jebkāda nepienākošos labumu/priekšrocību apsolišana, došana vai piedāvāšana tieši vai netieši, jebkurai personai, kas apgalvo vai apstiprina, ka tā ir spējīga prettiesiski ietekmēt kādas personas lēmuma pieņemšanu. Tādas kriminalizētas ir vienīgi tādas darbības, kad persona, kurai būtu jāveic ietekmēšana, jau ir apgalvojusi vai apstiprinājusi, vai arī vienlaicīgi ar piedāvājumu apgalvo vai apstiprina personai, kuras interesēs ietekmēšanai būtu jānotiek, ka tā ir spējīga prettiesiski ietekmēt citas personas. Pēdējais aspekts cieši saistās ar kasācijas sūdzībā tālāk izklāstīto problemātiku, proti, ka saskaņā ar Krimināllikuma 15.panta trešo un sesto daļu pie kriminālatbildības nav saucamas personas, kas izdarījušas sagatavošanos kriminālpārkāpumam vai kriminālpārkāpuma mēģinājumu, jo, kā jau minēts, atbilstoši 2004.gada 12.februāra likumam Krimināllikuma 326.¹ panta pirmajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums vēl bija kriminālpārkāpums un atbilstoši jau pieminētā Krimināllikuma 5.panta otrās daļas nosacījumiem 2004.gada 12.februāra likums šajā daļā I.O. bija labvēlīgāks nekā 2009.gada 19.novembra likums.

Tāpat no likuma teksta nav secināms, kāda ir atšķirība starp ietekmēšanu un prettiesisku ietekmēšanu. Tomēr saskaņā ar I.O. labvēlīgāka likuma redakciju Krimināllikuma 326.¹ panta pirmās daļas dispozīcijā nepārprotami vairs nav kriminalizēta vienkārši valsts amatpersonas lēmumu pieņemšanas jebkura ietekmēšana, kriminalizējot vienīgi valsts amatpersonu darbību prettiesisku ietekmēšanu.”

Aizstāvis norāda, ka, lai arī lietā nepastāv strīds par apsūdzētā I.O. faktiskajām darbībām, tomēr ņemams vērā, ka I.O. faktiskais mērķis bija, nevis tieši Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes Inspekcijas daļas priekšnieka E.C. vai citu Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonu prettiesiska ietekmēšana, bet gan, lai (kā norādīts spriedumā) tiktu pagarināts I.O. darba līgums ar Valsts ieņēmumu dienestu, kā arī I.O. netiktu piemērota rotācija uz Muitas kontroles punktu „Rēzeknes dzelzceļa stacijā” Muitas noteikumu pārkāpumu novēršanas daļas Rēzeknes iekšzemes fiziskās kontroles sektorā. Izskatot lietu apelācijas instancē, tiesa vispār bez ievērtības atstāja un pat neanalizēja aizstāvības apelācijas sūdzībā norādītos argumentus, ka I.O. darbības, lai „netiktu piemērota pieminētā rotācija”, bija izslēdzama no apsūdzības, jo ir pretrunā ar objektīviem faktiem, jo minētā rotācija jau bija notikusi (1.sēj., l.l. 120., 121.) un I.O. likumā noteiktajā kārtībā, izmantojot viņam pieejamos tiesiskās aizsardzības līdzekļus, tās likumību bija pat apstrīdējis (1.sēj., l.l. 123., 124.-125.). Bez tam ne S.S. liecības, ne arī sarunu ieraksti, kā arī citi lietas materiāli nesatur ziņas, ka nauda tika nodota S.S. par to, lai netiktu piemērota minētā rotācija.

Savukārt spriedumā noziedzīgā nodarījuma aprakstā nav norādīts nedz kā izpaužas vai būtu izpaužies Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes Inspekcijas daļas priekšnieka E.C. vai citu Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonu ietekmēšanas prettiesiskums, nedz arī kā izpaužas paša I.O. interešu prettiesiskums.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norāda, ka S.S. rīkojies pretēji likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonas darbībā” (2007.gada 7.jūnija redakcijā) noteiktajam un Operatīvās darbības likuma 1., 2., 4., 6., 7., 9., 15.pantā noteiktajam.

Pat, ja uzskatītu, ka S. S. ir rīkojies „likumīgi”, I.O. darbības neveido un nevar veidot pabeigta noziedzīga nodarījuma sastāvu tā paša iemesla dēļ, kādēļ viņa darbības sākotnēji bija kvalificētas pēc Krimināllikuma 15.panta ceturtās daļas un 323.panta otrās daļas kā kukuļdošanas mēģinājums. Krimināllikuma 323.panta pirmajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums uzskatāms par pabeigtu, ja kukulis ir pieņemts, savukārt, ja piedāvātais kukulis nav ticis pieņemts, personas darbības pareizi kvalificējamas kā kukuļdošanas mēģinājums. Šādu viedokli izteicis Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments 2006.gada 23.oktobra lēmumā lietā SKK-615/2006.

Tāpat līdzīgu viedokli pauž arī krimināltiesību zinātnieki. Piemēram, profesore V.Liholaja rakstā: Kukuļdošanas kvalifikācija un sods: dažādi problēmjaucējumi. Jurista vārds., Nr. 32 (485), 2007.gada 7.augusts.

Minētais izriet arī no Krimināllikuma 323. un 326.¹ panta dispozīciju konstrukcijas.

Pēc aizstāvja domām nepastāv šaubas, ka līdzīgi tulkojams arī Krimināllikuma 326.¹ pantā paredzētais noziedzīgā nodarījuma sastāvs.

Taču par sagatavošanos vai mēģinājumu izdarīt kriminālpārkāpumu persona nav saucama pie kriminālatbildības.

Kasācijas sūdzībā un papildinājumos aizstāvis norāda, ka izskatot lietu, pieļauti arī Kriminālprocesa likuma būtiski pārkāpumi, kas noveda pie nelikumīga nolēmuma.

Aizstāvis uzskata, ka kriminālprocesā no paša tā sākuma, pat vēl pirms tā uzsākšanas - proti, Operatīvās darbības likuma normu pielietojuma stadijā, tika pieļauti tādi būtiski Latvijas Republikas Satversmē un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā garantētu un aizsargātu I.O. cilvēktiesību un pamatbrīvību pārkāpumi, kas secīgi un vienlaicīgi izraisīja arī Kriminālprocesa likuma 2.panta pirmās daļas, 12.panta pirmās daļas, 15.panta, un attiecīgi arī šī likuma 130.panta pārkāpumus, kuru raksturs un intensitāte izraisīja visu pret I.O. iegūto pierādījumu nepieļaujamību.

Aizstāvis uzskata, ka process pret I.O.no paša tā sākuma bija netaisnīgs un neatbilstošs Satversmē un Konvencijā garantētajām tiesībām uz taisnīgu tiesu. Kasācijas

sūdzības papildinājumos detalizēti izklāstītas ar operatīvās darbības veikšanu saistītās tiesību normas, kuras pēc kasatora ieskata ir pārkāptas.

Atbilstoši Operatīvās darbības likuma 4.panta otrās daļas nosacījumiem aizliegts personas kūdīt uz noziedzīgu darbību.

Aizstāvis norāda, ka Krimināllikuma 326.¹ panta pirmajā daļā paredzētās darbības I.O.bija izdarījis tādēļ, ka valsts amatpersonas S.S. darbības, pārkāpjot Operatīvās darbības likuma 1., 2., 4., 6., 7., 9., 15.pantā paredzēto, izraisīja un sekmēja I.O. nodoma atklāšanas pāraugšanu jau noziedzīga nodarījuma attiecīgajās stadijās brīdī, kad šādas darbības pašas par sevi vēl neveidoja noziedzīga nodarījuma sastāvu.

Iepriekš norādītā kontekstā it īpaši I.O. aizstāvība par nelikumīgu (vai vismaz juridiski nekorektu) uzskata S.S. 2009.gada 22.janvāra darbības, kurās S.S. veica sarunas ar I.O. fiksēšanu audio un video ierakstā, izmantojot VID Finanšu policijas pārvaldes aparāturu un arī tās pašas iestādes darbinieku aktīvu palīdzību, novērtēšanu kā operatīvo izzināšanu, konkrētāk vienu no operatīvās izzināšanas veidiem - operatīvo aptauju.

Šāds amatpersonas S.S. rīcības novērtējums vienkārši pašsaprotami atrodas klajā pretrunā ar operatīvās aptaujas mērķi, būtību un jēgu.

Apšaubāmas ir arī visas turpmākās operatīvās darbības subjekta amatpersonas darbības un to likumība, tajā skaitā – it kā likumīgi veiktais operatīvais eksperiments, kura izdarīšanas akcepts tika iegūts, pamatojoties uz iepriekš veiktām nelikumīgām darbībām.

Līdz ar to arī šādi iegūti 2009.gada 10.februāra un turpmākā operatīvā eksperimenta rezultāti nav izmantojami pierādīšanā.

Aizstāvis plaši izklāsta un analizē kasācijas sūdzības papildinājumos Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru līdzīgos gadījumos, uzskatot, ka konkrētā lietā noticis Satversmes 92.panta un Konvencijas 6.panta pirmajā daļā garantēto tiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu pārkāpums.

Aizstāvis norāda, ka vienlaicīgi noticis arī Kriminālprocesa likuma 2.panta pirmās daļas, 12.panta pirmās daļas, 15.panta pārkāpums.

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 585.panta otrās daļas noteikumiem viedokli par kasācijas sūdzības motīviem iesniegusi Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Tiesās izskatāmo krimināllietu nodaļas prokurore I.Ščepavičute.

Prokurore viedokli sniedz par noziedzīgā nodarījuma kvalifikāciju pēc Krimināllikuma 326.¹ panta pirmās daļas sakarā ar 2009.gada 19.novembra likuma grozījumiem un saistībā ar Krimināllikuma 5.panta piemērošanu.

Prokurore norāda, ka ar 2009.gada 19.novembra likumu Krimināllikuma 326.¹ pantā tika izdarīti grozījumi, kas stājās spēkā 2009.gada 23.decembrī. Krimināllikuma 326.¹ pantā paredzētais sods ir palielināts, nosakot brīvības atņemšanu uz laiku līdz trīs gadiem (iepriekšējā viena gada vietā) par aktīvo tirgošanos ar ietekmi un līdz pieciem gadiem (iepriekšējo divu gadu vietā) par pasīvo tirgošanos ar ietekmi, un tādējādi tas ir salīdzināms ar sodiem par citiem kukuļošanas nosacījumiem. Līdz ar to, tirgošanās ar ietekmi tagad tiek uzskatīta par „mazāk smagu noziegumu”, kura noilguma termiņš ir pieci gadi, nevis divi gadi kā iepriekš.

Krimināllikuma 326.¹ pants tagad aptver gan tiešo, gan netiešo aktīvo un pasīvo tirgošanos ar ietekmi, iekļaujot frāzi „personiski vai ar starpnieku ... lai prettiesiski ietekmētu valsts amatpersonas darbību vai pamudinātu kādu citu personu prettiesiski ietekmēt valsts amatpersonas darbību.”

Taisot 2010.gada 16.novembra spriedumu, Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palāta nav ņēmusi vērā izdarītos grozījumus Krimināllikuma 326.¹ pantā, un nav pievērsusi uzmanību faktam, ka likumdevējs jaunajā redakcijā neparedz atbildību par panta dispozīcijā izklāstītajām darbībām, kuras pēc sava satura nav prettiesiskas.

Neizdarot pierādījumu uzskaiti un pārvērtēšanu, no tiesas spriedumā pierādītā noziedzīgā nodarījuma apraksta nevar izsecināt, kādā veidā izpaudās apsūdzētā I.O. personas interešu prettiesiskums. Vienlaicīgi tiesas sprieduma pierādītā noziedzīgā nodarījuma aprakstā nav norādīts arī, kā izpaužas VID Galvenās muitas pārvaldes Inspekcijas daļas priekšnieka E.C. vai citu VID amatpersonu ietekmēšanas prettiesiskums.

Noziedzīgā nodarījuma aprakstā norādīts, ka I.O. piedāvāja S.S. naudu Ls1000 apmērā, lai viņš brīvi pēc saviem ieskatiem rīkojoties ar minēto naudas summu, izmantojot savu dienesta stāvokli, sazinātos ar Valsts Ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes Inspekcijas daļas priekšnieku E.C. vai citām Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonām, kuras, izmantojot savu dienesta stāvokli un izdarot darbības I.O. interesēs, nodrošinātu pozitīva atzinuma sagatavošanu par I.O., kā rezultātā tiktu pagarināts I.O. darba līgums ar Valsts ieņēmumu dienestu, kā arī I.O. netiktu piemērota rotācija uz Muitas kontroles punktu „Rēzeknes dzelzceļa stacija” Muitas noteikumu pārkāpumu novēršanas daļas Rēzeknes iekšzemes fiziskās kontroles sektorā. Tiesa nav atspoguļojusi faktu, ka augstāk norādītā rotācija jau bija notikusi.

Ņemot vērā norādīto, prokurore uzskata, ka spriedumā nav izklāstīts apsūdzētā nodoma un darbību prettiesiskums atbilstoši likuma normas grozījumiem, līdz ar ko

Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2010.gada 16.novembra spriedumu nevar uzskatīt par likumīgu un pamatotu.

Viedoklī prokurore izvērtē arī I.O. darbību kvalifikāciju pēc Krimināllikuma 326.¹ panta (bez norādes uz mēģinājumu).

Krimināllikuma 326.¹ pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums no objektīvās puses izpaužas darbībās: labumu piedāvāšanā vai nodošanā (panta pirmajā daļā), un nodarījums ir pabeigts ar šo darbību izdarīšanas brīdi, neatkarīgi no tālākas labumu pieņemošas personas rīcības. Ņemot vērā to, ka I.O. tika celta apsūdzība un ar pirmās instances tiesas spriedumu viņš tika notiesāts par kukuļdošanas mēģinājumu, kas Krimināllikuma izpratnē tiek atzīts par smagāku noziedzīgo nodarījumu nekā Krimināllikuma 326.¹ pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums, atzīstot, ka apsūdzētā I.O. darbības veido pabeigta noziedzīgā nodarījuma sastāvu (pēc Krimināllikuma 326.¹ panta), tiesa, pēc prokurores ieskata, nav paplašinājusi apsūdzības robežas, un nav pieļāvusi apsūdzētās personas stāvokļa nelikumīgu pasliktināšanu.

Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments atzīst, ka Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2010.gada 16.novembra spriedums jāatceļ un lieta jānosūta jaunai izskatīšanai.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka „apsūdzība un pirmās instances tiesa nepamatoti ir kvalificējusi apsūdzētā darbības kā kukuļdošanas mēģinājumu, jo no objektīvās puses kukuļdošana izpaužas aktīvās darbībās - kukuļa priekšmeta nodošanā vai piedāvāšanā kukuļņēmējam – valsts amatpersonai personiski vai ar starpnieku, pie kam tās mērķis ir panākt, lai kukuļņēmējs, kas ir valsts amatpersona, izmantojot savu dienesta stāvokli, izdarītu vai neizdarītu kādu darbību kukuļdevēja interesēs, no subjektīvās puses minēto noziedzīgo nodarījumu var izdarīt tikai ar tiešu nodomu, proti, vainīgais apzinās, ka viņš nodod (piedāvā) kukuli valsts amatpersonai nolūkā panākt, lai tā, izmantojot savu dienesta stāvokli, izdarītu vai neizdarītu kādu darbību viņa (vainīgā) interesēs, un vēlas šo kukuli nodot, savukārt tirgošanās ar ietekmi no objektīvās puses izpaužas aktīvās darbībās – labuma nodošanā vai piedāvāšanā, lai labuma saņēmējs, kas ir jebkura persona, ietekmētu valsts amatpersonas darbību vai lēmuma pieņemšanu vai pamudinātu uz to citu personu, izmantojot savu dienesta, profesionālo vai sociālo stāvokli.”

Tiesu palāta secinājusi, ka I.O. ir izdarījis Krimināllikuma 326.¹ panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, kas saskaņā ar Krimināllikuma 7.panta otro daļu ir kvalificējams kā kriminālpārkāpums.

Prokurora protests par Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas spriedumu nav iesniegts.

Senāts atzīmē, ka tiesu palātas spriedumā nav Krimināllikuma 326.¹ panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma analīzes, tas ir, tiesu palāta nav salīdzinājusi norādītās normas 2004.gada 12.februāra likuma redakciju ar šobrīd spēkā esošā 2009.gada 19.novembra likuma redakciju.

Kasācijas instances tiesa konstatē, ka 2009.gada 19.novembra likuma redakcijā pēc Krimināllikuma 326.¹ panta pirmās daļas paredzēta atbildība „par materiālu vērtību, mantiska vai citāda rakstura labuma piedāvāšanu vai nodošanu personiski vai ar starpnieku jebkurai personai, lai tā, izmantojot savu dienesta, profesionālo vai sociālo stāvokli, prettiesiski ietekmētu valsts amatpersonas darbību vai pamudinātu kādu citu personu prettiesiski ietekmēt valsts amatpersonas darbību jebkuras personas interesēs, neatkarīgi no tā, vai materiālās vērtības, mantiska vai citāda rakstura labumi domāti šai personai vai jebkurai citai personai, ja nav šā likuma 323.pantā paredzētā nozieguma pazīmju.”

Senāts atzīst, ka minēto normu redakcijas būtiski atšķiras – pēc 2009.gada 19.novembra likuma redakcijas pie kriminālatbildības saucama un sodāma tikai tāda persona, kura vēlas, lai attiecīgā amatpersona tiktu prettiesiski ietekmēta.

Apelācijas instances tiesa secinājusi: „Nepārprotami I.O. vēlējas, lai tiktu pagarināts viņa darba līgums ar Valsts ieņēmumu dienestu, kā arī viņam netiktu piemērota rotācija uz Muitas kontroles punktu „Rēzeknes dzelzceļa stacija” Muitas noteikumu pārkāpumu novēršanas daļas Rēzeknes iekšzemes fiziskās kontroles sektorā, taču, tajā pašā laikā, izvērtējot gan apsūdzētā I.O. liecības pirmās instances tiesas sēdē un apelācijas instances tiesas sēdē, gan liecinieku S.S. un E.C. sniegtās liecības pirmās instances tiesas sēdē (2. sējums lietas 14.-18. lapa), ir secināms, ka apsūdzētais vienlaicīgi arī apzinājās, ka ne S.S., ne arī E.C. nav tieši tās amatpersonas, kuras var pieņemt šādus I. O. labvēlīgus lēmumus sakarā ar viņa pārcelšanu iepriekšējā amatā, vai arī lemt par darba attiecību turpināšanu ar viņu vispār, taču uzskatīja, ka liecinieki var ietekmēt tieši vai netieši amatpersonas, kuru kompetencē ietilpst šāda lēmuma pieņemšana, izmantojot savu dienesta stāvokli.”

Krimināllikuma 5.panta pirmajā daļā noteikts, ka nodarījuma (darbības vai bezdarbības) noziedzīgumu un sodāmību nosaka likums, kas bijis spēkā šā nodarījuma izdarīšanas laikā.

Savukārt šā panta otrajā daļā teikts, ka likumam, kas atzīst nodarījumu par nesodāmu, mīkstina sodu vai ir citādi labvēlīgs personai, ja vien attiecīgajā likumā nav noteikts citādi, ir atpakaļejošs spēks, proti, tas attiecas uz nodarījumiem, kas izdarīti pirms

attiecīgā likuma spēkā stāšanās, kā arī uz personu, kura izcieš sodu vai izcietusi sodu, bet kurai saglabājusies sodāmība.

Izvērtējot Krimināllikuma 326.¹ panta pirmās daļas sankciju, jāatzīst, ka šobrīd spēkā esošās šīs normas sankcija neapšaubāmi ir bargāka par 2004.gada 12.februāra likuma redakcijā izteikto sankciju.

Savukārt, izvērtējot šīs normas dispozīciju, Senāts atzīst, ka šobrīd spēkā esošā Krimināllikuma 326.¹ panta pirmās daļas dispozīcija ir I.O. labvēlīgāka par ar 2004.gada 12.februāra likuma izteikto 326.¹ panta pirmās daļas dispozīciju, kura bija plašāka.

Tāpat likumdevējs ir sašaurinājis to darbību saturu, par kurām paredzēta atbildība pēc Krimināllikuma 326.¹ panta pirmās daļas.

Ar 2009.gada 19.novembra likuma „Grozījumi Krimināllikumā” Pārejas noteikumu 8.punktu noteikts, ka tiesu, prokuratūras un pirmstiesas izmeklēšanas iestāžu lietvedībā esošajos kriminālprocesos par noziedzīgiem nodarījumiem, kas izdarīti līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai un kvalificēti pēc Krimināllikuma 158.panta saistībā ar neslavas celšanu masu saziņas līdzeklī, 190.¹ panta otrās un trešās daļas, 221.², 272.¹, 294., 301., 317., 320., 322. un 323.panta nodarījuma kvalifikācija atstājama negrozīta.

Šajos Pārejas noteikumos likumdevējs nav iekļāvis Krimināllikuma 326.¹ pantu.

Senāta Krimināllietu departaments atzīst, ka Krimināllietu tiesu palātai bija jāvērtē, vai konkrētajā gadījumā I.O.ir rīkojies ar mērķi, lai S.S. prettiesiski ietekmētu kādu amatpersonu, kā arī tiesas sprieduma motīvu daļā jānorāda, ar kādiem pierādījumiem šāds tiesas atzinums apstiprinās. Šāds vērtējums spriedumā nav atrodams.

Kasācijas instances tiesa atzīst, ka apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 574.panta 1., 2.punktā norādītos Krimināllikuma pārkāpumus, kā arī Kriminālprocesa likuma 575.panta trešajā daļā paredzēto būtisko Kriminālprocesa likuma pārkāpumu, kas noveda pie nelikumīga nolēmuma.

Kriminālprocesa likuma 564.panta ceturtajā daļā noteikts, ka apelācijas instances tiesas nolēmuma motīvu daļā norādāms apelācijas instances tiesas atzinums par apelācijas sūdzības vai protesta pamatotību, apstākļi, ko noskaidrojusi apelācijas instances tiesa, pierādījumi, kas apstiprina apelācijas instances tiesas atzinumu, motīvi, kāpēc apelācijas instances tiesa noraida kādus pierādījumus, un likumi, pēc kuriem tā vadās.

Senāts konstatē, ka Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas spriedumā, pretēji Kriminālprocesa likuma 564.panta ceturtajā daļā noteiktajam, nav norādīti pierādījumi, kas apstiprina apelācijas instances tiesas atzinumu par to, ka I.O. rīkojies, lai amatpersona tiktu prettiesiski ietekmēta.

Bez tam kasācijas sūdzībā norādīts, ka I.O. jau bija piemērota spriedumā nosauktā rotācija uz Muitas kontroles punktu „Rēzeknes dzelzceļa stacija”.

Lietā atrodas I.O. 2008.gada 23.decembra iesniegums Valsts Civildienesta pārvaldes priekšniekam un 2008.gada 11.decembra iesniegums Valsts ieņēmumu dienesta Latgales reģionālās iestādes direktorei par pārcelšanu darbā apstrīdēšanu.

Tātad apsūdzībā norādītā „rotācija” jau bija veikta. Tāpēc tiesu palātas spriedumā minēti lietas apstākļiem neatbilstoši fakti.

Senāta Krimināllietu departaments konstatē, ka Krimināllietu tiesu palāta, kvalificējot I.O. nodarījumu pēc Krimināllikuma 326.¹ panta pirmās daļas, nav motivējusi, kāpēc I.O. darbības kvalificējamās kā pabeigts noziedzīgs nodarījums, bet nevis kā mēģinājums, jo I.O. apsūdzēts un ar pirmās instances tiesas spriedumu atzīts par vainīgu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 15.panta ceturtais daļas un 323.panta otrās daļas.

Lietā ar pirmās instances tiesas spriedumu konstatēts, ka savu noziedzīgo nodomu I.O. nerealizēja līdz galam no viņa gribas neatkarīgu iemeslu dēļ, jo S.S. nekādas darbības, vērstas uz kukuļa tālāku nodošanu amatpersonām, neveica, bet par notikušo paziņoja tiesībsargājošām iestādēm.

Apelācijas instances tiesa atzina, ka S.S. rīkojies atbilstoši Operatīvās darbības likumam un 2009.gada 4.februārī tika saņemts prokurora akcepts veikt operatīvo eksperimentu.

Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments konstatē, ka tiesu palāta, grozot I.O. apsūdzību no nepabeigta noziedzīga nodarījuma uz pabeigtu noziedzīgu nodarījumu, nav izvērtējusi vai konkrētajā gadījumā netiek aizskartas apsūdzētā I.O. tiesības uz aizstāvību un vai tādējādi netiek pasliktināts I.O. stāvoklis.

Senāta Krimināllietu departaments atzīst, ka minētie pārkāpumi noveda pie Kriminālprocesa likuma 511., 512.pantam neatbilstoša nolēmuma pieņemšanas apelācijas instances tiesā, tāpēc Krimināllietu tiesu palātas spriedums ir jāatceļ un lieta jānosūta jaunai izskatīšanai.

Izskatot lietu atkārtoti, apelācijas instances tiesai jāievēro materiālās un procesuālās tiesību normas.

Tā kā lieta tiek nosūtīta jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā, Senāts šajā lēmumā nevērtē pārējos kasācijas sūdzībā izklāstītos argumentus. Kasācijas instances tiesa uzskata, ka aizstāvja lūgums par kriminālprocesa izbeigšanu šajā procesa stadijā ir priekšlaicīgs.

Vadoties pēc Kriminālprocesa likuma 585., 587.panta, Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments

n o l ē m a

Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2010.gada 16.novembra spriedumu atcelt un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātai.

Lēmums nav pārsūdzams.